

ประวัติการบริการทางนิติเวชในประเทศไทย

ศ.เกียรติคุณ นพ.วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์

ในกฎหมายตราสามดวง ที่ประกาศใช้ในรัชกาลที่ 1 ของกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ชำระสะสางรวบรวมกฎหมายเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยาเข้าไว้เป็นหมวดหมู่หนึ่ง ได้บัญญัติเรื่องการตรวจบาดแผลกรณีประชาชนทำร้ายร่างกายก่อการวิวาท รวมทั้งการชันสูตรพลิกศพ กรณีเกิดการตายขึ้นจากการวิวาททำร้ายดังกล่าว ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีชื่อว่า “นายพะท่ามระง”⁽¹⁾ ซึ่งไม่ได้ทำหน้าที่เกี่ยวกับบริการทางการแพทย์ แต่อย่างไร ทั้งๆที่บริการดังกล่าวจัดเป็นบริการทางนิติเวชอย่างหนึ่ง

ต่อมาจนถึงยุคสมัยที่ประเทศไทย จำต้องพัฒนาประเทศให้ทันสมัยที่จะรับกับการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศตะวันตก ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 การแพทย การศาล และกฎหมายต่างๆ จึงได้รับการพัฒนาตามแนวของตะวันตก ซึ่งบริการทางนิติเวชเป็นส่วนหนึ่งของการแพทย์ที่ได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงก้าวหน้ามาโดยลำดับ

การพัฒนาด้านการแพทย์นั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชดำริจะโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงพยาบาลประจำมีหมอผู้ชำนาญใน ทางโรคและพยาบาล และอาหารเลี้ยงแก่คนป่วยใช้มาช้านานแล้ว จนถึงวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2529 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการเป็นคอมมิตตีจัดการ โรงพยาบาลรักษาคนป่วยใช้ให้เป็นทานแก่อาณาประชาราษฎร์ไม่เลือกหน้าว่าผู้ใด คณะกรรมการประกอบด้วยเจ้านายชั้นสูง 6 พระองค์ ข้าราชการ 2 คนและชาวต่างประเทศหนึ่งคนคือนพ.ปีเตอร์ กาเวน คณะ กรรมการได้รับพระราชทานพระราชทรัพย์ให้เป็นทุนของโรงพยาบาลครั้งแรกเป็นเงิน 16,000 บาท คณะกรรมการได้ประชุมกันตกลงจะสร้างโรงพยาบาลขึ้น บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาที่วังกรมพระราชวังบวรสถานพิมุขฝ่ายหลังคือวังหลัง เพราะสถานที่นั้นเป็นที่กว้างว่างเปล่า และเป็นที่อยู่คนด้วยต้นไม้สมควรเป็นที่พักของคนไข้ได้ จึงได้เริ่มลงมือตักตวงและเริ่มทำการก่อสร้าง ภายหลังคอมมิตตีจัดการโรงพยาบาลได้จัดตั้งขึ้นประมาณ 2 เดือน สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ ก็ทรงพระประชวรมีพระอาเจียนบ่อยๆ และพระกายชুবอบมีพระ

บังคนเหลวบ่อยครั้งมาก พระอาการทรุดลงอย่างรวดเร็ว ในที่สุดสิ้นพระชนม์ วันที่ 31 พฤษภาคม 2430 (ในขณะนั้นเดือนเมษายน เป็นเดือนขึ้นศักราชใหม่) รวมเวลาประชวรได้ 18 วัน คำณวนพระชนมายุได้ 1 ปี 7 เดือน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกำหนดการพระเมรุ ณ ท้องสนามหลวงในปีนั้น โดยทำรวมกันหลายพระองค์คือ

1. พระอรรคชายาเธอพระองค์เจ้าเสาวภาคย์นารีรัตน์
2. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์
3. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าพาหุรัตมณีมัย ประไพพรรณพิจิตร นริศราชกุมารี กรมพระปวเรศวริยาลงกรณ์ และ
4. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าตรีเพ็ชรอุทุมมา

ภายหลังการพระเมรุแล้ว ก็โปรดเกล้าฯ พระราชทานสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ รวมทั้งตู้โต๊ะเตียง และเก้าอี้ที่ใช้ในวังพระศพนั้นเพื่อใช้ในโรงพยาบาลด้วย เมื่อมีการก่อสร้างเสร็จก็กำหนดเปิดรับรักษาโรคในวันพฤหัสบดี แรม 1 ค่ำ เดือน 6 ปีชวด สัมฤทธิศก 1250 ตรงกับวันที่ 26 เมษายน 2431 และในปีนั้นเองคณะคอมมิตตีจัดการโรงพยาบาลก็ได้ทำรายงานกราบบังคมทูลรายละเอียดต่างๆ ในการก่อสร้างให้ทรงทราบพร้อมกับได้กราบบังคมทูลเสนอว่า คณะกรรมการได้สร้างโรงพยาบาลขึ้น 2 แห่งแล้วและมีโครงการจะเปิดในตำบลต่าง ๆ อีก พร้อมกับกราบบังคมทูลว่า “การโรงพยาบาลทั้งปวงถึงคราวอันสมควร เพราะความเจริญที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นกรมหนึ่งและมีเจ้าพนักงานสำหรับบังคับบัญชาจัดการสนองพระเดชพระคุณต่อไปได้แล้ว จึงได้นำความขึ้นกราบทูลพระกรุณา ณ บัดนี้ แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ”

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นชอบกับคณะกรรมการดังกล่าว จึงมีพระราชหัตถเลขาประกาศตั้งกรมพยาบาลพระราชทานนาม “โรงศิริราชพยาบาล” ดังต่อไปนี้ “มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการหลายพระองค์หลายนาย ร่วมกันเป็นคอมมิตตี จัดการตั้งโรงพยาบาลขึ้นสำหรับพระนคร เพื่อเป็นประโยชน์แก่มหาชนนิกรทั่วไป คอมมิตตีได้จัดการตั้ง

โรงพยาบาล เปิดรับรักษาพยาบาลแก่คนไข้ได้แล้วในบัดนี้ 2 ตำบล คือโรงพยาบาลใหญ่ที่วังหลัง ได้รับรักษาพยาบาลแก่คนไข้ มาแต่ ณ เดือน 6 ปีชวดสัมฤทธิ์ศกนี้ ตำบลหนึ่งโรงพยาบาลริมป้อมมหาชัย ได้รับการรักษาพยาบาลคนไข้ในเดือน 12 ปีชวด สัมฤทธิ์ศกนี้ ตำบลหนึ่ง(โรงพยาบาลที่ได้รับการจัดตั้งในเวลาใกล้เคียงกับโรงพยาบาลศิริราชนี้ ผู้เขียนยังนึกไม่ออกว่า เป็นโรงพยาบาลใด ในปัจจุบันนี้ เพราะไม่ทราบว่ามีชื่ออยู่บริเวณใด) ยังการที่ได้คิดตกลงแล้วจะได้จัดการต่อไป ตามเวลาที่สมควรอีกหลายอย่างการโรงพยาบาลซึ่งคอมมิตตีได้จัดการให้เจริญขึ้นได้ ถึงเวลาบัดนี้เป็นการที่คอมมิตตีได้จัดบริบูรณ์ตามพระบรมราชประสงค์ และสมควรที่จะต้องเป็นกรมพยาบาลขึ้นกรมหนึ่ง มีพนักงานบังคับบัญชาการต่อไปได้

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตพระบรมวงศานุวงศ์ และราชการซึ่งเป็นคอมมิตตีจัดการโรงพยาบาลนี้ออกจากหน้าที่เป็นผู้จัดการโรงพยาบาล โปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้อยยาเธอ พระองค์เจ้าศรีเสาวภางค์ เป็นอธิบดี บังคับการโรงพยาบาล จัดการฉลองพระเดชพระคุณสืบไป ประกาศมา ณ วัน 3 เดือน 1 แรม 7 ค่ำ ปีชวดสัมฤทธิ์ศก ศักราช 1250 เป็นวันที่ 7350 ในรัชกาลปัจจุบันนี้ (วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ.2431)"

ด้วยเหตุที่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ซึ่งเป็นพระโอรสที่รักใคร่ของพระพุทธเจ้าหลวงมาสิ้นพระชนม์ ในระหว่างที่คณะคอมมิตตีกำลังสร้างโรงพยาบาลและเมื่อพระเมรุของพระโอรสเสร็จแล้ว ได้พระราชทานสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ในการพระศพนั้นแก่โรงพยาบาลที่กำลังสร้าง จึงพระราชทานนามว่า "โรงศิริราชพยาบาล" ตามพระนามสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นี้⁽²⁾

ในปีถัดมาคือ พ.ศ. 2432 ก็มีการจัดตั้งโรงเรียนแพทย์ขึ้นที่โรงศิริราชพยาบาล และประกาศรับสมัครนักเรียนแพทย์ รุ่นแรกในเดือน พฤษภาคม 2432 เป็นโรงเรียนแพทย์ แห่งแรกของประเทศไทย⁽³⁾ และได้พัฒนาต่อมาจนเป็น คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดลในปัจจุบัน

เมื่อมีการตั้งกรมพยาบาลขึ้นแล้ว อยู่ในสังกัดกระทรวงธรรมการ ก็มีการจัดตั้งโรงพยาบาลในที่ต่างๆ ตามโครงการของคอมมิตตีจัดการโรงพยาบาล ที่ได้วางแผนไว้ โรงพยาบาลที่กรมพยาบาลได้จัดตั้งขึ้นในปีถัดจากโรงศิริราชพยาบาล ใน พ.ศ. 2432 คือโรงพยาบาลคนเสียจริตตั้งบริเวณปากคลองสาน ใช้บ้านเก่าของพระยาภักดีภักทวาร เป็นโรงพยาบาล โดยรวบรวมคนเสียจริต 30 คน เข้ามาไว้ด้วยกัน ต่อมาผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้สถานที่คับแคบ ในปี พ.ศ.2453 จึงย้ายไปสถานที่ใหม่ห่างจากเดิม 600 เมตร เป็นบ้านของเจ้าพระยาสุรวงศ์วิวัฒน์ศักดิ์ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาล

“ และเมื่อพระเมรุของพระโอรสเสร็จแล้ว ได้พระราชทานสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ในการพระศพนั้นแก่โรงพยาบาลที่กำลังสร้าง จึงพระราชทานนามว่า “โรงศิริราชพยาบาล” ตามพระนามสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นี้...”

สมเด็จพระเจ้าพระยาในปัจจุบัน และในขณะนั้นโรงพยาบาลได้ย้ายจากกรมพยาบาลมาขึ้นกับ กรมแพทยศึกษาภิบาล กระทรวงนครบาลเมื่อ พ.ศ.2448 และต่อมาได้ย้ายสังกัดมาขึ้นกับกองตรวจบำบัดโรค กรมสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทยในพ.ศ.2461 ซึ่งต่อมาโรงพยาบาลนี้ได้เป็นฐานสำคัญให้มีการพัฒนางานด้านจิตเวชและสุขภาพจิตออกไปทั่วประเทศ⁽⁴⁾ และงานบริการด้านนิติจิตเวชก็พัฒนาก้าวหน้าไปเรื่อยๆ และสามารถให้บริการได้ทั่วประเทศ ในปัจจุบันโดยที่โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยาเป็นโรงพยาบาลแห่งแรก ที่มีบริการด้านนิติจิตเวชในประเทศไทย

สำหรับงานบริการด้านนิติเวชคลินิก ที่เกี่ยวกับการตรวจรักษาผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บ แล้วต่อมาแพทย์ต้องออกไปชันสูตรบาดแผลหรือรายงานการตรวจ และการให้ความเห็นเกี่ยวกับความรุนแรงของบาดแผลให้แก่พนักงานสอบสวน และทำที่สุดอาจต้องไปเป็นพยานศาลด้วยนั้น แพทย์ประจำโรงพยาบาลกลาง ต้องนับว่าเป็นผู้ให้บริการด้านนี้เป็นกลุ่มแรกเพราะโรงพยาบาลกลางได้รับการจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2411 ก่อนโรงพยาบาลศิริราชถึง 20 ปี มีชื่อตอนแรกตั้งว่า โรงพยาบาลพลกระเวณ(พลตระเวณปัจจุบันนี้ก็คือเจ้าหน้าที่ตำรวจ) เพราะฉะนั้นโรงพยาบาลกลางจึงน่าจะเทียบได้กับโรงพยาบาลตำรวจในปัจจุบันแต่ชาวบ้านเรียกกันโดยสมัยนั้นว่า โรงพยาบาลหญิงหาเงิน เพราะรักษาผู้ป่วยที่เป็นกาโรคเป็นส่วนใหญ่ อีกชื่อหนึ่งเรียกกันว่า โรงพยาบาลวัดโคกก็เรียก⁽⁵⁾

คุณหลวงนิธย์ เวชชวิศิษฎ์ (คุณหลวงนิธย์ฯ) ได้รับการเลือกจากสมเด็จพระราชบิดาฯ ให้ทุนไปเรียนแพทย์ที่สหรัฐอเมริกา ขณะเรียนแพทย์อยู่ชั้นปีที่ 3 ที่ศิริราชได้รับปริญญา M.D. จาก Albany Medical College Union เมื่อ พ.ศ. 2465 แล้วสอบได้ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม ของรัฐนิวยอร์ก แล้วไปเป็นแพทย์ประจำบ้านทางศัลยกรรม ที่โรงพยาบาลเซนต์โยเซฟไซราคิว แล้วกลับมาถึงประเทศไทยปี พ.ศ.2467 สมเด็จพระราชบิดาฯ ให้เข้าเป็นอาจารย์แผนกกายวิภาค ศิริราช ตามสัญญาจ้าง อยู่ไม่ถึงปีก็ถูกขอโอนตัวไปเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลกลาง (ซึ่งสมเด็จพระราชบิดาก็ประทานอนุญาต ผู้เขียน) อดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลกลาง

ได้บรรยายสภาพของโรงพยาบาลกลางระหว่าง พ.ศ.2469-2490 ในขณะที่ท่านเป็นผู้อำนวยการไว้ ดังจะได้ขอตัดตอนมาลงไว้ดังนี้⁽⁶⁾ “โรงพยาบาลกลางขึ้นตรงต่อ กรมสาธารณสุขกระทรวงมหาดไทย โดยมี ม.จ.สกลวรรณกร วรวรรณ เป็นอธิบดี เริ่มตั้ง พ.ศ.2411 อยู่ในย่านชุมชนกลางเมืองหรือโรงพยาบาลวัดโคกก็เรียก ก่อนที่ดินผืนนี้ใช้เป็นที่พักพิงชีวิต(ตัดหัว)นักโทษ ด้านหน้าติดถนนหลวง ทิศเหนือถนนเสือป่า อีก 2 ด้านบ้านเรือนประชาชน ที่ดินประมาณ 4 ไร่ปลูกอาคารตรวจโรคและคนไข้โดยรอบ(แบบกระทรวงกลาโหม)ยากที่จะขยายนอกจากเวนคืนที่ดิน”

“ประเภทคนไข้ : คนโดยมากเข้าใจว่าโรงพยาบาลกลางรับเฉพาะคนไข้เกี่ยวกับอุบัติเหตุ แต่ต่อมาก็เข้าใจว่าเรารักษาคคนไข้ทุกประเภท เว้นแต่ที่เกี่ยวกับโรคจิต นอกจากคนไข้ธรรมดา ยังมีคนไข้ที่มาตามฤดูกาล ดังจะกล่าวต่อไปนี้

- ก. หน้าร้อน ตีรันฟันแทง เพราะว่างจากการทำนา กินเหล้า ซึ่งเป็นต้นเหตุ
- ข. หน้าเข้าพรรษา เป็นหน้าฝน ชาวชนบทมักถือศีล ละเว้นการดื่มสุราเมรัยคนไข้ส่วนมากมักถูกยิง
- ค. หน้าตรุษสารททางจีน ก็แทงกันระหว่างพวก อั้งยี่ ต่างก๊กต่างเหล่า อาวุธที่ใช้แทงคือ กรรไกรขาเดียว หรือเหล็กขูดซาร์ฟที่แช่ในมูตรคูดู ให้เกิดพิษแก่บาดแผล โดยมากแห่งที่บริเวณท้องและเหตุเกิดในยามค่ำคืน ฉะนั้นเราต้องทำงานหนัก บางคืนได้รุ่ง”

“โรงพยาบาลจุฬาลงกรณมีเครื่องเอกซเรย์เป็นเครื่องแรก โรงพยาบาลกลางเป็นที่ 2 ศิริราชยังไม่มี จนถึง พ.ศ. 2473 ภายหลังที่คุณหลวงพิณพาท พิตยาภท กลับมาแล้ว (อาจารย์ หลวงพิณพาท พิตยาภท ไปเรียนรังสีวิทยาจากอเมริกากลับมาเป็นหัวหน้าแผนกรังสีวิทยา และต่อมาได้เป็นคณบดีคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลอยู่หลายปี ผู้เขียน) ระหว่างก่อนนั้นโรงพยาบาลศิริราชส่งคนไข้มาถ่ายภาพเอกซเรย์ที่โรงพยาบาลกลาง เมื่อข้าพเจ้ามาอยู่โรงพยาบาลกลางก็เป็นผู้ถ่ายล้างให้และให้นายแพทย์บุลศักดิ์ วัฒนผาสุก เป็นผู้ช่วย” เหตุที่คุณหลวงนิเทศฯทราบเรื่องนี้ก็เพราะขณะที่ท่านเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลกลางอยู่นั้น ท่านได้รับคำสั่งจากสภาอากาศสยาม ให้ไปทำงานเป็นศัลยแพทย์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณพร้อมกันไปด้วย และท่านก็ไปทำให้สัปดาห์ละ 2 วัน คือวันอังคารกับวันศุกร์ จนถึงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ผู้เขียนเป็นเด็กต่างจังหวัด ตอนที่ยังเด็กอยู่นั้นเคยได้ยินตามแถวบ้านเขาพูดกันว่า โรงพยาบาลกลางรักษาเก่งทางบาดแผล

สำหรับโรงพยาบาลจุฬาลงกรณนั้น ถูกจัดตั้งขึ้นใน พ.ศ.2457 โดยสภาอากาศสยาม ซึ่งขณะนั้นชื่อว่าสภาอุณาโลมแดง โรงพยาบาล

นี้ก็ให้บริการด้านนิติเวชคลินิกเช่นเดียวกับโรงพยาบาลกลาง⁽⁷⁾ และในขณะที่คุณหลวงนิเทศฯไปช่วยเป็นแพทย์ผ่าตัดให้ นั้น มีพระยาดำรง แพทยาคุณ (ชื่น พุทธิแพทย์) เป็นผู้อำนวยการ และท่านผู้นี้ได้นำเอาวิชานิติเวชวิทยามาสอนที่โรงเรียนแพทยศิรราช ในขณะที่ท่านสำเร็จการศึกษาจากสหราชอาณาจักรกลับมา ในปีพ.ศ.2456แต่เมื่อท่านมารับตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณแล้วท่านก็ไม่มีเวลาไปสอนประกอบกับเมื่อมีการปรับปรุง หลักสูตรแพทยศาสตร์ให้ถึงระดับปริญญาในพ.ศ.2466 วิชานิติเวชวิทยากลับไม่อยู่ในหลักสูตรใหม่นี้เลยด้วย

ในระหว่างที่มีการจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ.2460 นั้นได้โอนโรงเรียนแพทยศิรราช ซึ่งขณะนั้นได้รับพระราชทานนามว่า ราชแพทยาลัย เข้ารวมเป็นคณะหนึ่งในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในชื่อว่าคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล นั้นการเรียนวิชาพื้นฐานก่อนขึ้นคลินิกคือวิชาเคมี ชีววิทยา กายวิภาค ฯลฯ นักศึกษาเรียนที่หอวัง ส่วนการเรียนภาคคลินิกคือการฝึกหัดตรวจคนไข้ นั้นต้องไปเรียนที่โรงพยาบาลศิริราช การแยกกันเรียนเช่นนี้ เป็นการยากลำบาก สำหรับการปกครองควบคุมนักเรียนในขณะนั้นอธิบดีกรมมหาวิทยาลัยขณะนั้นคือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมขุนไชยนาท เหนทร มีพระประสงค์จะให้นักเรียนแพทย์ภาคหลัง(ภาคคลินิก) มาอยู่ทางปทุมวันด้วย และใช้โรงพยาบาลจุฬาลงกรณเป็นที่ฝึกหัดบำบัดโรค ส่วนโรงพยาบาลศิริราชนั้นเมื่อไม่มีนักเรียนแพทย์อยู่แล้ว ก็จะได้ที่สำหรับคนไข้อยู่เพิ่มขึ้นอีกมาก จะเป็นโรงพยาบาลใหญ่ที่สุด ส่วนมหาวิทยาลัยก็ได้นักเรียนมาอยู่รวมกันหมดทุกคณะในที่อันกว้างขวาง อย่างนี้ได้กะไว้ในโครงการแต่ดั้งเดิม หากแต่ได้คำตอบจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณว่า โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ ต้องอาศัยเงินที่ได้จากผู้ใจบุญบริจาคด้วยกุศลเจตนามากกว่าอื่น จึงจำเป็นต้องรับคนไข้พิเศษให้มากที่สุด เพราะพวกนี้เป็นคนไข้เสียเงิน และเมื่อได้รับความพอใจ แล้วก็ยังบริจาคเงินบำรุงด้วยจิตศรัทธาและยังบอกบุญต่อไป อีกด้วย การที่จะรับคนไข้สามัญที่ไม่ต้องเสียเงินให้ได้มากขึ้น จนพอใช้ในการฝึกหัดนักเรียนนั้น ถ้าได้รับเงินจากงบประมาณแผ่นดินเป็นจำนวนมากแล้วก็ทำได้ แต่เท่าที่เป็นอยู่เวลานั้น ยังไม่เห็นว่าทำได้ จึงต้องใช้โรงพยาบาลศิริราชอยู่ต่อไป

การจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้นนั้น เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าว่า ถึงเวลาแล้วที่จะรวมโรงเรียนราชแพทยาลัย เข้ากับโรงเรียนข้าราชการพลเรือนที่ตั้งขึ้นในรัชกาลที่ 5 เป็นมหาวิทยาลัยเรียกว่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในระยะแรกได้แบ่งเป็นคณะ ๆ คือ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่ง

รวมโรงเรียนยันตรศาสตร์ สำหรับบอมบ์คนออกไปทำงานกรรมรถไฟ และกรมทาง⁽⁸⁾ (สำหรับคณะอักษรศาสตร์และคณะวิทยาศาสตร์นั้น ผู้เขียนเข้าใจว่าตอน แรกตั้ง น่าจะตั้งรวมกันเป็นคณะอักษรศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ต่อมากองแยกกันในภายหลัง เพราะในปี พ.ศ. 2494 ที่ผู้เขียนเข้าเป็นนักเรียนเตรียมแพทย์ ในคณะวิทยาศาสตร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้นชื่อคณะที่ปรากฏในแบบฟอร์มและ ในหน้าปกหนังสือที่ให้หนังสือใช้ในการเรียน ในห้องปฏิบัติการต่างๆ นั้นยังใช้ว่าคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์อยู่)

หลังจากจัดตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้นไม่นาน มูลนิธิร็อกกี เฟลเลอร์จากสหรัฐอเมริกา ก็เข้ามาช่วยเหลือคณะแพทย์ที่ศิริราช ประกอบกับ สมเด็จพระราชบิดา ได้ทรงเข้า มาอุปถัมภ์การศึกษา แพทยศาสตร์ของประเทศไทย ดังที่ทราบกันดีอยู่แล้วจึงมีการปรับปรุงหลักสูตรแพทย์ให้ถึงระดับปริญญา โดยรับนักศึกษาที่สำเร็จชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 8 เข้ามาเรียนเป็นเวลา 6 ปี 2 ปีแรกเรียนที่คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 4 ปีหลังข้ามฝากไปเรียนที่คณะ แพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาล ที่โรงพยาบาลศิริราช หลักสูตร ใหม่เริ่มใน พ.ศ.2466 และแพทย์ปริญญารุ่นแรกสำเร็จในปี พ.ศ. 2471 แพทย์ปริญญาที่สำเร็จในรุ่นแรก ๆ นั้น ต่อมาล้วนแล้วแต่เป็นผู้ได้ทำคุณประโยชน์แก่วงการแพทย์ของไทย อย่างมหาศาล

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความ อาญา ในปี พ.ศ.2478 ซึ่งเป็นบทบัญญัติให้แพทย์ต้องเข้าร่วม ชันสูตรพลิกศพ และแพทย์มีฐานะเป็นผู้ชำนาญการพิเศษ ในการให้ ความเห็นเป็นพยานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการแพทย์ ทั้งในชั้น พนักงานสอบสวนและในชั้นศาล ดังนั้นแพทย์ทุกคนที่ตรวจรักษา บาดแผลผู้ป่วยที่ถูกทำร้าย ก็ต้องให้บริการทางนิติเวชดังกล่าวด้วย เพราะฉะนั้นเมื่อบริการทางแพทย์ของประเทศได้พัฒนามากขึ้นและ ขยายขอบเขตของบริการออกไปมากเพียงใด บริการทางนิติเวชก็ จำเป็นต้องขยายตัวตามไปด้วยเช่นกัน

นอกจากในกรุงเทพมหานคร จะได้มีโรงพยาบาลใหญ่ ๆ เกิดขึ้น หลายแห่ง ในระยะต่อมาแล้ว ในต่างจังหวัด ในระยะที่มีการก่อตั้ง กระทรวงการสาธารณสุขขึ้นในปี พ.ศ.2485 ซึ่งประกอบด้วย

- ก. สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี
- ข. สำนักงานปลัดกระทรวง
- ค. กรมการแพทย์
- ง. กรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งภายหลังใน พ.ศ.2487 ย้ายไปสังกัด กระทรวงมหาดไทย
- จ. กรมมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ โดยโอนคณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาล คณะทันตแพทยศาสตร์ คณะเภสัชกรรม

ศาสตร์ และคณะสัตวแพทยศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหา- วิทยาลัย เข้ามาสังกัด

- ฉ. กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
- ช. กรมสาธารณสุข ต่อมาภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น กรมอนามัย เมื่อ พ.ศ.2495

พร้อมๆ กันนั้น กระทรวงการสาธารณสุข ก็เปลี่ยนชื่อเป็น กระทรวงสาธารณสุขกรมการแพทย์นั้นมีความหลวงนิติเวช วิชาวิศิษฐ์ เป็นอธิบดีคนแรก ขณะนั้นท่านก็ยังดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงพยาบาลกลางด้วย กรมการแพทย์ในสมัยของคุณหลวงนิติเวช วิชาวิศิษฐ์ เป็นอธิบดีนั้นได้มีการจัดตั้งโรงพยาบาลขนาดใหญ่ขึ้น ทั้งในพระนคร และต่าง จังหวัดทั่วประเทศขึ้นอีกหลายสิบโรง⁽⁹⁾

สำหรับการสอนวิชานิติเวชวิทยา(ชื่อที่เรียกกันในขณะนั้น) เริ่มใน ปี พ.ศ.2487 โดยท่านศาสตราจารย์สงกรานต์ นิยมเสน เป็นการ สอนนอกหลักสูตร สัปดาห์ละ 1 ชม. ในภาคการศึกษาสุดท้ายของปี สดทำอาจารย์สงกรานต์ นิยมเสน จบแพทยศาสตรบัณฑิตในพ.ศ. 2477 (แพทย์ปริญญารุ่น 7 ก่อน นพ.เสม พริ่งพวงแก้ว, นพ.ประดิษฐ์ ตัดสุรัตน์, และ นพ.อุดม โปชะภุชณะ 1 รุ่น) เมื่อสำเร็จแล้วเข้ารับ ราชการที่กองแพทย์กรมตำรวจ ได้รับพระราชทานยศเป็นร้อยตำรวจ เอก ต่อมาท่านได้รับทุนจากมูลนิธิฮุมโบลท์ ไปศึกษาต่อที่ประเทศ เยอรมันที่มหาวิทยาลัยฮัมบูร์กได้รับปริญญา Dr.Med และ ประกาศนียบัตรโรคเมือร้อน (D.T.M.) หลังจากนั้นท่านไปศึกษาดู งานนิติเวชที่มหาวิทยาลัยเบอร์ลินอยู่ระยะหนึ่ง โดยท่านคงคิดจะ กลับมารับราชการที่กรมตำรวจอีก (ระหว่างท่านไปศึกษาท่าน ลาออกจากราชการ) แต่ต่อมาเริ่มเกิดสงครามในยุโรปที่จะนำไป สู่ สงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านจึงรีบกลับประเทศไทย เมื่อกลับมาท่านก็ ได้รับการชักชวนจากท่านอาจารย์หมอมวย เกตุสิงห์ หัวหน้าแผนก สรีรวิทยา คณะแพทยศาสตร์ ให้เข้าเป็นอาจารย์ในแผนกพยาธิ วิทยา โดยท่านได้รับมอบหมายให้สอนวิชาปรสิตวิทยา ท่านได้นำ วิชานิติเวชวิทยามาสอนแถมให้นักศึกษาแพทย์ปีที่ 4 ดังได้กล่าว แล้ว

ต่อมาในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2489 ก็เกิดเหตุการณ์ที่เป็น ประวัติศาสตร์ของชาติที่ยังความโศกเศร้ามาสู่ประชาชนไทยทั้งประ เทศ นั่นคือกรณีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันท- มหิดลรัชกาลที่ 8 จากการต้องพระแสงปืน 11 มม. กระสุนเข้าที่ พระนลาต เหตุเกิดที่พระที่นั่งบรมพิมานในพระบรมมหาราชวัง จาก กรณีนี้ท่านอาจารย์สงกรานต์ นิยมเสน ได้รับการแต่งตั้งให้เป็น กรมการแพทย์ ร่วมกับท่านอาจารย์หมอมวย แสงวิเชียร หัวหน้า แผนกกายวิภาคศาสตร์คณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาลใน ขณะนั้น เป็นผู้ทำการชันสูตรพระบรมศพท่ามกลางคณะกรรมการ

แพทย์ ที่เป็นแพทย์ผู้ใหญ่มากท่าน และต่อมาได้มีการทดลองยิงศพที่ศิริราช เพื่อหาระยะยิงว่าระยะใดจะมีลักษณะบาดแผลเหมือนที่ปรากฏที่พระบรมศพ การทดลองในครั้งนั้นต้องนับว่าเป็นการทดลองทางนิติเวชของประเทศไทยเป็นครั้งแรก เพื่อการเป็นพยานในศาลในเวลาต่อมา และวิชานิติเวชวิทยา(ชื่อในครั้งนั้น)ได้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในหมู่ประชาชนท่านอาจารย์หมอสุด แสงวิเชียร ได้กล่าวว่สิ่งที่ได้จากกรณีนี้ในทางวิชาการ เป็นสาเหตุให้เกิดการตื่นตัวในการที่จะศึกษาหาความรู้ในวิชานิติเวชศาสตร์ ให้ลึกซึ้งกว้างขวางขึ้น และทำให้องค์การศาลสถิตยุติธรรม ประเทศไทย เกิดเลื่อมใสในกิจการของวิชานี้ยิ่งกว่าเดิม⁽¹⁰⁾ ในคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลเอง ก็ให้ความสำคัญในวิชานิติเวชวิทยายิ่งขึ้นโดยมีระเบียบกำหนดให้นักศึกษาแพทย์ ต้องสอบวิชานี้ด้วย และถ้าสอบไม่ผ่าน คณะจะไม่ส่งชื่อเข้าสอบ เพื่อรับปริญญา แพทยศาสตร์บัณฑิตในการสอบครั้งสุดท้าย (แต่ก็ดูเหมือนไม่มีใครเคยถูกให้ตกในวิชานี้ จนถึงกับหมดสิทธิ์เข้าสอบเพื่อรับปริญญาเลย)

สำหรับสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมก็มีการตื่นตัว ได้เชิญอาจารย์สงกรานต์ นิยมเสน ไปเป็นอาจารย์พิเศษบรรยายวิชานี้หลายแห่ง เช่น คณะนิติศาสตร์ และคณะรัฐศาสตร์ ของทั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยาลัยนาฏศิลปร้อยตำรวจ โรงเรียนสืบสวนสอบสวนของกรมตำรวจ, ผู้ช่วยผู้พิพากษา, พนักงานอัยการผู้ช่วยและอื่น ๆ

ในปี พ.ศ.2490 มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ได้จัดตั้งคณะแพทย์ คณะที่ 2 ขึ้นที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เปิดสอนในวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ.2490 ⁽¹¹⁾ อาจารย์จากศิริราชส่วนหนึ่งย้ายไปเป็นอาจารย์ในโรงเรียนแพทย์ใหม่นี้

มีอาจารย์นิติเวช ท่านหนึ่ง คือ อาจารย์ภิรมย์ สุวรรณเดมิย์ ท่านจบแพทย์ปริญญาแรกในปี พ.ศ.2471 แล้วไปเป็นแพทย์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้รับยศเป็นนายดาบเสนารักษ์ ต่อมาย้ายไปรับราชการที่โรงพยาบาลกลางในปีพ.ศ.2472 ต่อมาได้รับทุน ฮุมโบลท์ไปศึกษาแพทย์ ที่สถาบันนิติเวชมหาวิทยาลัยบอนน์ และต่อมาได้รับทุนของสมเด็จพระบิดา จนสำเร็จการศึกษาได้ปริญญา Dr.Med. ในปี พ.ศ.2480 และทำงานต่อมาที่สถาบันนิติเวช มหาวิทยาลัยบอนน์ และย้ายไปที่มหาวิทยาลัยไฮเดลแบร์ก สอบได้เป็นแพทย์ผู้ชำนาญสาขานิติเวชของเยอรมัน ในปี พ.ศ.2483 และต่อมาได้ย้ายไปเป็นรักษาการผู้อำนวยการสถาบันนิติเวชที่ มหาวิทยาลัยแอร์ลังเงน ระหว่างพ.ศ.2484-2487 ซึ่งช่วงนั้นเป็นระยะระหว่างสงคราม กลับประเทศไทยปีพ.ศ.2490 เข้ารับราชการที่โรงพยาบาลกลาง ต่อมาปี 2491 ย้ายมาเป็นอาจารย์แผนกวิชาพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลในขณะนั้น

แผนกวิชาพยาธิวิทยา แบ่งสาขาวิชาเป็น 5 สาขา คือ พยาธิวิทยา วิชาแบคทีเรีย วิชาปรสิตวิทยา พยาธิวิทยาคลินิก และนิติเวชวิทยา ⁽¹²⁾ แต่ท่านอาจารย์ภิรมย์ ไม่ได้รับผิดชอบสอนวิชานี้ อาจจะเป็นเพราะขณะนั้น วิชานิติเวชมีชั่วโมงสอนน้อยและเป็นวิชาแยกย่อยนอกหลักสูตร และอาจารย์สงกรานต์ กำลังมีชื่อเสียงโด่งดังที่ได้รับเชิญไปสอน สถาบันภายนอกเป็นจำนวนมากดังกล่าว

อาจารย์ภิรมย์ฯ ย้ายไปรักษาการหัวหน้าแผนกพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ในปี พ.ศ.2496 และเนื่องจากหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ของ จุฬาลงกรณ์ในขณะนั้น นำไปจากคณะแพทยศาสตร์ และศิริราชพยาบาล วิชานิติเวชวิทยาก็ไม่ปรากฏในหลักสูตรเช่นเดียวกัน และการสอบเพื่อปริญญาแพทยศาสตร์ของทั้ง 2 คณะ ใช้ข้อสอบเดียวกัน โดยนักศึกษาต้องทำข้อสอบวิชาเดียวถึง 2 รอบ คือเป็นข้อสอบจากอาจารย์ศิริราชรอบหนึ่ง และจากอาจารย์จุฬา อีกรอบหนึ่ง ดังนั้นวิชานิติเวชวิทยาก็ไม่มีการสอน ส่วนที่ศิริราชสอนวิชานิติเวชก่อนที่จะเข้าสอบใหญ่ปลายปี แต่สำหรับที่คณะแพทย์จุฬาฯ ทราบว่าอาจารย์ภิรมย์ฯ ไม่ได้แยกนิติเวชวิทยาออกมาสอนเป็นเอกเทศแต่อาจจะสอนรวมอยู่ในพยาธิวิทยานั้นเอง ผู้เขียนไม่รู้จักอาจารย์ภิรมย์ฯ เป็นส่วนตัว เพียงแต่เคยคุยกับอาจารย์สงกรานต์ว่าน่าจะเชิญอาจารย์ภิรมย์ มาสอนนิติเวชที่ ศิริราชบ้าง แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบที่น่าพอใจ ต่อมาท่านอาจารย์ภิรมย์ถึงแก่กรรมในปีพ.ศ.2508⁽¹³⁾ ในขณะที่ผู้เขียนไปศึกษาที่สถาบันนิติเวชมหาวิทยาลัยบอนน์ ระหว่าง พ.ศ. 2509-2512 ท่านศาสตราจารย์ผู้อำนวยการสถาบัน ขณะนั้นยังเคยถามข้าพเจ้าถึงอาจารย์ภิรมย์ด้วย ข้าพเจ้าก็ได้แต่ตอบไปว่าท่านถึงแก่กรรมแล้ว

“...ต่อมาได้มีการทดลองยิงศพที่ศิริราช เพื่อหาระยะยิงว่าระยะใดจะมีลักษณะบาดแผลเหมือนที่ปรากฏที่พระบรมศพ การทดลองในครั้งนั้นต้องนับว่าเป็นการทดลองทางนิติเวชของประเทศไทยเป็นครั้งแรก...”

หลังกรณีสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ 8 ไม่นานก็มีการรัฐประหารเกิดขึ้น จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี และมีพล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ เป็นอธิบดีกรมตำรวจกิจการของกรมตำรวจ ได้รับงบประมาณขยายอัตรากำลังเพิ่มมากขึ้น และตำรวจประเภทต่างๆ ก็มีเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันมีการสร้างโรงพยาบาลตำรวจขึ้นมาให้บริการด้านนิติเวชโดยตรง ในปีพ.ศ.

2495⁽¹⁴⁾ นพ.ถวัลย์ อาศนะเสน อาจารย์กายวิภาค ในคณะ แพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ถูกโอนมาดำรงตำแหน่ง หัวหน้าแผนกนิติเวชโรงพยาบาลตำรวจ โดยมีอาจารย์สงกรานต์ เป็นที่ปรึกษากรมตำรวจด้วย ท่านอาจารย์สงกรานต์ จะไปประชุม ให้คำปรึกษาที่โรงพยาบาลตำรวจทุกวันพุธ

“...อาจารย์ได้ตกลงกับทางโรงพยาบาลตำรวจว่า ให้โรงพยาบาลตำรวจรับศพจากสถานีตำรวจฝั่ง พระนคร ส่วน โรงพยาบาลศิริราชจะรับศพจาก สถานีตำรวจฝั่งธนบุรี...”

โรงพยาบาลศิริราชนั้น แม้จะเป็นโรงเรียนแพทย์มีการสอนวิชา นิติเวชวิทยา ดังได้กล่าวมาแล้ว แต่ไม่ปรากฏว่ามีการรับผู้ป่วยที่มี คดีเข้ารักษา ในโรงพยาบาล และในขณะที่ผู้เขียนเป็นแพทย์ประจำ บ้าน ในภาควิชาพยาธิวิทยาอยู่นั้น ผู้เขียนได้พบประกาศระเบียบ รับผู้ป่วยที่มีคดี เข้ารับรักษาพยาบาลในพ.ศ. 2495 ซึ่งเป็นยุคที่ อาจารย์สงกรานต์ ได้รับเชิญจากสถาบันต่าง ๆ ให้สอนวิชานิติเวช วิทยา ผู้เขียนจึงสันนิษฐานว่าคงเป็นเพราะอาจารย์สงกรานต์ ต้องการผู้ป่วยเข้าเป็นตัวอย่างในการสอน จึงเสนอให้ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลขณะนั้น คืออาจารย์ชัชวาลย์ โสธานนท์ ออกระเบียบ ดังกล่าว รวมทั้งระเบียบการรับศพจากพนักงานสอบสวน เพื่อทำ การชันสูตรพลิกศพด้วย และอาจารย์ได้ตกลงกับทางโรงพยาบาล ตำรวจว่า ให้โรงพยาบาลตำรวจรับศพจากสถานีตำรวจฝั่งพระนคร ส่วน โรงพยาบาลศิริราชจะรับศพจากสถานีตำรวจฝั่งธนบุรี ส่วน โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์นั้นไม่รับศพจากภายนอก แต่จะชันสูตร พลิกศพเฉพาะศพที่ตายในโรงพยาบาล ในกรณีที่ต้องชันสูตรพลิก ศพเท่านั้น นับว่าตั้งแต่ พ.ศ.2495 เป็นต้นมา โรงพยาบาลศิริราช จึง ให้บริการทางนิติเวชเต็มรูปแบบทั้งนิติพยาธิ และนิติเวชคลินิก

เหตุที่แพทย์นิติเวชต้องออกตรวจบาดแผลผู้ป่วยที่มีคดี หรือที่จะ เรียกว่านิติเวชคลินิกนั้น เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2504 ขณะนั้นผู้เขียนเป็น แพทย์ประจำบ้านปีที่ 2 สาขานิติเวช ของแผนกพยาธิวิทยา ผู้อำนวยการโรงพยาบาลขณะนั้น (นพ.ลิ้ม คุณวิศาล) ได้มาหา อาจารย์สงกรานต์ปรึกษาว่า แพทย์นิติเวชจะช่วยแก้ปัญหาได้ อย่างไรเพราะในปีนั้นมีการแก้ไขเพิ่มเติมพ.ร.บ.ควบคุมการประกอบ โรคศิลปะ พ.ศ.2479 ให้ผู้ที่จบปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตแล้ว ต้องได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมในสถาบัน ที่คณะกรรมการควบคุม การประกอบโรคศิลปะรับรองอีก 1 ปี และได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงมี สิทธิขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็น ผู้ประกอบโรคศิลปะแผน ปัจจุบันชั้นหนึ่งได้ (ปัจจุบันตาม พ.ร.บ.วิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525

เรียกว่า การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม) กล่าวคือ ต้องเป็นแพทย์ฝึกหัด (ฝรั่งเรียกว่า Internship) นั้นเอง แพทย์ฝึกหัด ยังไม่มีใบประกอบโรคศิลปะ จึงไม่มีสิทธิออกใบรับรองต่าง ๆ อย่าง เป็นทางการได้ดังนั้นแพทย์ฝึกหัดที่ตรวจผู้ป่วยมีบาดแผลถูกทำร้าย หรืออุบัติเหตุยามค้าคืนขณะอยู่เวร การเขียนใบชันสูตรบาดแผลให้ พนักงานสอบสวน ต้องตามแพทย์ประจำบ้านมาเขียนให้ในยาม วิกาล แพทย์ประจำบ้านก็เกิดความไม่พอใจกันขึ้น ทางนิติเวชจะ หาทางออกอย่างไร เมื่ออาจารย์สงกรานต์นำเรื่องนี้มาหารือใน หน่วยงานนิติเวช ซึ่งขณะนั้นมีผมเป็นแพทย์ประจำบ้านเพียงคนเดียว มี อาจารย์อีก 4 คน รวมทั้งอาจารย์สงกรานต์ด้วย ในที่สุดก็ตกลงกัน ว่า อาจารย์นิติเวช 3 คน ไม่รวมอาจารย์สงกรานต์ฯ และผมคือ แพทย์ประจำบ้าน 1 คน จะผลัดเวรกันออกตรวจผู้ป่วยนอกในเวลา 10.00 น.ทุกวัน โดยนัดผู้ป่วยที่จำเป็นต้องเขียนใบรับรอง ใบชันสูตร บาดแผล ให้มาให้แพทย์นิติเวชตรวจซ้ำในวันรุ่งขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แพทย์นิติเวชจะเป็นผู้ออกไปชันสูตรบาดแผล และใบรับรองอื่นๆ รวมทั้งการเป็นพยานศาลในรายนั้นให้ด้วย นับว่าเป็นการเพิ่มภาระ ให้ผู้ป่วยอีกพอสมควร และส่วนหนึ่งผู้ป่วยก็ไม่กลับมาให้ตรวจ ดังนั้นเวลาพนักงานสอบสวนมาขอรับใบชันสูตรบาดแผล ถ้าแพทย์ ฝึกหัดบันทึกบาดแผลไว้ไม่ละเอียด การออกไปรับรองหรือไปชันสูตร บาดแผลก็อาจมีปัญหา เขียนให้ไม่ได้ รวมถึงพนักงานสอบสวนต้อง ไปตามผู้ป่วยมาให้ตรวจใหม่ แต่ในกรณีที่แพทย์ฝึกหัดบันทึก บาดแผลไว้ละเอียดเรียบร้อยดี เราก็อาจจะเขียนใบชันสูตรบาดแผล ให้ไปทั้ง ๆ ที่ไม่เห็นตัวผู้ป่วย ดังนั้นทางโรงพยาบาลจะทำใบชันสูตร บาดแผลเป็น แบบฟอร์มพิเศษเขียนชื่อว่า ใบรายงานความเห็นของ แพทย์ (แทนที่จะเขียนว่ารายงานการตรวจ เพราะผู้ให้ความเห็น บางทีไม่ได้ตรวจด้วยตนเอง) แบบนี้ทำให้แพทย์ผู้รักษาพันภาระใน การให้บริการทางนิติเวชคลินิกไป การปฏิบัติแบบนี้เป็นต้นแบบให้ โรงเรียนแพทย์อื่นนำไปปฏิบัติตามด้วย ความจริงถ้าจะให้แพทย์ ฝึกหัดได้เขียนใบชันสูตรบาดแผล และไปศาลด้วยก็คงไม่มีปัญหา เพราะตลอดเวลาที่ผมไปศาลมาเป็นสิบปี ศาลไม่เคยถามว่ามีใบ อนุญาตประกอบวิชาชีพหรือไม่ ส่วนใหญ่จะถามเพียงว่าได้ปริญญา อะไรเท่านั้น แต่เนื่องจากขณะนั้นท่านอาจารย์สงกรานต์ นิยมเสนอ ท่านเป็นกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะอยู่ด้วย ท่านจึง เกรงครัดในเรื่องเหล่านี้ ในระยะต่อมาแพทย์นิติเวชที่ศิริราชต้อง รับภาระตรวจและให้ความเห็น โดยการออกไปชันสูตรบาดแผล ผู้ป่วยในด้วย ถ้าแพทย์เจ้าของไข้ปรึกษามา และยังคงไปถึงการรับ ปรึกษาให้ความเห็นทางกฎหมายแก่ผู้ป่วยและญาติด้วย

ต่อมาเมื่อมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ย้ายจากกระทรวง สาธารณสุขมาขึ้นกับสำนักนายกรัฐมนตรี และทบวงมหาวิทยาลัย

ตามลำดับ และได้เปลี่ยนชื่อเป็นมหาวิทยาลัยมหิดลในปี พ.ศ.2512 คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พร้อมกับคณะที่โอนมาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ได้ขอโอนกลับไปสังกัด จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทั้งหมด

คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดตั้งภาควิชานิติเวชศาสตร์ขึ้น ภายหลังที่มีการจัดตั้งแผนกวิชานิติเวชวิทยาขึ้นที่ คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลในปีพ.ศ.2508 เป็นแห่งแรก ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นภาควิชานิติเวชศาสตร์ และ พ.ต.อ.ถวัลย์ อาสนะเสน ถูกโอนจากโรงพยาบาลตำรวจกลับไปเป็นหัวหน้าภาควิชานิติเวชศาสตร์ของ คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และให้บริการทางนิติเวชเต็มรูปแบบต่อมา

ส่วนแผนกนิติเวช โรงพยาบาลตำรวจต่อมาได้แยกตัวออกจากโรงพยาบาลตำรวจเป็นสถาบันนิติเวชวิทยา สำนักงานแพทย์ใหญ่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติในปัจจุบัน ให้บริการทางด้านนิติเวชเต็มรูปแบบเช่นเดียวกัน ในระยะต่อมามีภาควิชานิติเวชศาสตร์ ในคณะแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นภายหลัง อีกหลายแห่ง

สรุปการบริการทางนิติเวชในปัจจุบัน อาจแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

ก. การบริการทางนิติเวชคลินิก ซึ่งแพทย์ทั่วไปหรือแพทย์ผู้ชำนาญเฉพาะทาง สามารถให้บริการในสาขาของตนได้ โดยแพทย์นิติเวช อาจให้บริการได้เฉพาะกรณีทั่วไปเท่านั้น ในกรณีผู้ป่วยที่ได้รับบริการจากผู้ชำนาญในสาขาต่างๆ ควรต้องเป็นหน้าที่ของผู้ชำนาญในสาขานั้น ๆ

ข. บริการการชันสูตรพลิกศพ ตามกฎหมายปัจจุบันเป็นหน้าที่หลักของพนักงานสอบสวน และพนักงานสอบสวน ต้องมีหน้าที่ไปตามแพทย์มาร่วมชันสูตรด้วย

การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องตาม แพทย์นิติเวชเป็นอันดับแรก นั้นปัจจุบันมีโรงพยาบาลเพียงไม่กี่โรงที่มีแพทย์นิติเวช ดังนั้นกฎหมายจึงไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ ในหลายประเทศการชันสูตรพลิกศพโดยดูจากภายนอกใช้แพทย์ทั่วไปเท่านั้น หากจะใช้แพทย์นิติเวชจะต้องเป็นกรณีว่าด้วยตาม ป.วิอาญา ม. 151 เท่านั้น

กรณีที่ไม่ใช้แพทย์นิติเวช แต่ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐนั้น เมื่อกฎหมายไม่ได้เจาะจงว่าเป็นโรงพยาบาลใดก็ไม่มีผลบังคับให้แพทย์โรงพยาบาลใดโรงพยาบาลหนึ่ง ต้องมีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ มีความไม่พร้อมเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ไม่จำเป็นต้องให้บริการนี้ก็ได้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ต้องไปหาผู้อื่นมาร่วมชันสูตรต่อไป

จำเป็นต้องออกไปชันสูตรในสถานที่พบศพหรือไม่นั้น ตามป.วิอาญา มาตรา 149 (1) ได้บัญญัติให้ผู้เกี่ยวข้องที่รู้เรื่องการตาย ต้องเก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบศพนั้นเอง **เพียงเท่าที่จะทำได้** แสดงว่าการเคลื่อน ย้ายอาจทำได้ ตามความจำเป็นต่อสถานการณ์

สำหรับ ป. วิอาญา ม. 150 ทวิ ที่เพิ่มขึ้นใหม่ที่ว่า “ผู้ใดกระทำการใด ๆ แก่ศพ หรือสภาพแวดล้อม ในบริเวณที่พบศพ ก่อนชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้นในประการที่น่าจะทำการชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป เว้นแต่จำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันอันตรายแก่อนามัยของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น ต้องระวางโทษ....” ความผิดตามมาตรานี้ ก็ยกเว้นการเคลื่อนย้ายศพที่มีเหตุผลเพื่อประโยชน์สาธารณะได้อยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่แพทย์ต้องออกไปชันสูตรศพ ในที่พบศพแต่อย่างใด ดังนั้นแพทย์ที่จะออกไปชันสูตรพลิกศพพร้อม กับพนักงานสอบสวน พึงตระหนักถึงข้อกฎหมายดังกล่าวด้วย

เอกสารอ้างอิง

1. กฎหมายตราสามดวง เล่ม 3. กรุงเทพฯ : องค์การคำคุณสุภา 2506 : 193-4.
2. ศิริราชพยาบาล อนุสรณ์ 72 ปี พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ 2511 : 21-29.
3. มนตรี กันตะบุตร. ประวัติคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เวชนิสิต 2494-2499.
4. ประวัติและวิวัฒนาการ 100 ปี ของงานสุขภาพจิตและจิตเวชในประเทศไทย. หนังสือ 100 ปี สุขภาพจิต และจิตเวช พ.ศ. 2432-2532 : กรมการแพทย์กระทรวงสาธารณสุข 2532 , วนวิรัชการพิมพ์ : 1-13.
5. สมพงษ์ นุสรรัตน์. โรงพยาบาลกลางในอดีต นิตยสาร โรงพยาบาลกลาง 2523 ; 17 : 1-5.
6. หนังสืออนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พันโทนายแพทย์นิรันดร์ เวชวิศิษฎ์ (หลวงนิรันดร์ เวชวิศิษฎ์) ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส. 29 กันยายน 2523 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2523.
7. แจ้งความของผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ แสดงกิจการ ซึ่งได้ทำไปแล้วในปี พ.ศ.2462 จ.พ.ส.ท.2463.
8. พระนิพนธ์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนไชยนาทนเรนทร. สารศิริราช ฉบับพิเศษ พฤษภาคม 2493 : 1-27.
9. ประวัติความเป็นมากรมการแพทย์ ในเอกสารลำดับ 6
10. สุด แสงวิเชียร. เมื่อข้าพเจ้าเข้าไปเกี่ยวข้องกับกรณีสวรรคต. ไม่ปรากฏแหล่งพิมพ์ 2526 : 152-153.
11. ประเวศ วะสี. เส้นทางชีวิต 1. สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน 2532 : 124.
12. ประวัติและกิจการแผนกพยาธิวิทยา. สารศิริราช ฉบับพิเศษ ตลอดหกสิบปี พฤษภาคม 2493 : 49-60.
13. ประวัติศาสตราจารย์ นายแพทย์ภิรมย์ สุวรรณเดมิย์. จากหนังสือพระราชทานเพลิงศพของท่าน (ได้รับความอนุเคราะห์จากหอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
14. ประวัติของกองแพทย์ กรมตำรวจ และโรงพยาบาลตำรวจ. หนังสืออนุสรณ์ ในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดตึกพักพยาบาล " โรงพยาบาลตำรวจ 26 ก.พ. 2508.